

ÅRBOG

1972

Omslagsbillede: Spantemodell af skonnerten „Søridderen“ af Helsingør, udført 1839 af skibsbygmester Jacob Hansen Løve. – Handels- og Søfartsmuseet.

Cover: Frame-model of the schooner „Søridderen“ of Helsingør, built by J. H. Løve, master shipbuilder, in 1839.

ÅRBOG

1972

Udgivet af

SELSKABET HANDELS- OG SØFARTS-
MUSEETS VENNER

HANDELS- OG
SØFARTSMUSEET PÅ KRONBORG
(DANISH MARITIME MUSEUM)
HELSINGØR

HANDELS- OG SØFARTSMUSEETS ÅRBOG

1972 (bind 31 i rækken af museets årbøger)

er sat med Intertype Baskerville og trykt i Vald. Pedersens Bogtrykkeri, København. Klicheerne er udført hos Skandinavisk Reproduktion, København. Papiret er Specialtryk fra De forenede Papirfabrikker. Det fotografiske arbejde for Handels- og Søfartsmuseet er udført af H. Hauch, Helsingør. De engelske oversættelser er foretaget af fru Maureen Neiiendam, London. Kortskitserne til Palle Christiansens og Bjarne Stoklunds bidrag er tegnet af topograf fru Tove Henningsen, Hillerød.

Redigeret af HENNING HENNINGSEN og HANNE POULSEN

Årbogens forfattere er alene ansvarlige for deres bidrag.
Aftryk i referat af årbogens indhold er tilladt, når årbogen angives
som kilde og et eksemplar af aftrykket indsendes til
Handels- og Søfartsmuseet.
Ved aftryk i større omfang må forfatterens samtykke indhentes
gennem redaktionen.

INDHOLD

Hyldest til Olof Hasslöf (<i>Homage to Olof Hasslöf</i>)	7
Olof Hasslöf, fhv. professor, fil. dr.: Sjöfartsmuseer och etnologi (<i>Maritime Museums and Ethnology</i>).	15
Arne Emil Christensen jr., konservator, mag. art.: To eldre tegninger av norske småbåter (<i>Two Early Drafts of Small Norwegian Craft</i>)	21
Palle Ove Christiansen, stud. mag.: Organisation i Torupstrand, 1971 (<i>Fishermen's Organisation in Torupstrand, 1971</i>)	38
Ole Crumlin-Pedersen, museumsinspektør, cand. polyt.: Kællingen og kløften. Nogle jyske fund af kølsvin og mastefisk fra 800–1200 e. Kr. (<i>Mast and Mastfish in Viking Ships</i>)	63
Kari Helmer Hansen, konservator, mag. art.: Elve- og kanalfarten i Frankrike (<i>Inland Navigation in France</i>)	81
Henning Henningsen, museumsdirektør, dr. phil.: Part i skib (<i>Partowner-ship</i>)	101
Knud Klem, museumsdirektør, cand. mag.: Træskibsbyggeriet i Helsingør (<i>Wooden Shipbuilding in Helsingør</i>)	124
Christian Nielsen, konservator: Stål-motorskonnert „Karen“ af Fejø (<i>Steel Motor Schooner "Karen" of Fejø</i>)	144
Bjarne Stoklund, professor, cand. mag.: Tømmerskuderne fra Læsø. Et kapitel af skudehandelens historie i Danmark (<i>The Timber Vessels from Læsø. A chapter in the history of small craft in Denmark</i>)	153
Per-Uno Ågren, antikvarie, fil. lic.: Hos en båtbyggare i Tärenö, Norrbotten (<i>Boatbuilding in Tärenö, Norrbotten (Sweden)</i>)	199
Maritime småartikler (<i>Maritime Notes</i>)	215
Hanne Poulsen, museumsinspektør, mag. art.: Skibsklokken fra fregatten „Constantia Maria“	215
samme: Kalk og disk fra Asiatisk Kompagni	218
Henning Henningsen: Da en dansk-portugisisk ekspedition fandt Amerika for 500 år siden	221
—	
Museets protektor	228
Museets komité og personale	230
Museets beretning og regnskab for 1971–72	231

Selskabets Handels- og Søfartsmuseets Venners beretning og regnskab	
1971-72	247
Selskabets bestyrelse og nytilkomne medlemmer	255

---

*Register til årbøgerne 1942-61 findes i årbog 1961, til 1962-66 i årbog 1966
og til 1967-71 i årbog 1971.*

HANDELS- OG SØFARTSMUSEETS ÅRBOG 1972

tilegnes

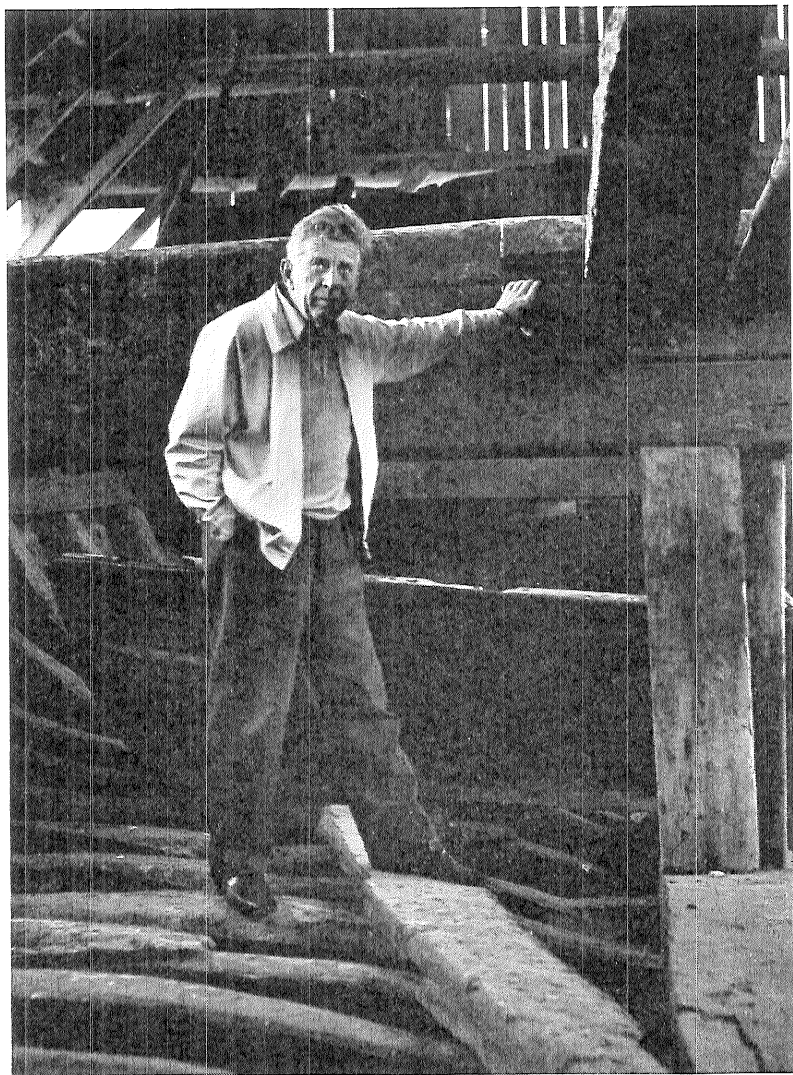
professor, fil. dr.

OLOF HASSLÖF

som en post festum hyldest til hans 70 års dag

8. juli 1971

fra skandinaviske fagfæller, kolleger, elever og venner
med tak for lærdom, inspiration og kammeratskab.

Olof Hasslöf ombord i en Holvik-jekt på Sandane, Norge, under feltarbejde
1967. Fot. Arne Emil Christensen jr.

Olof Hasslöf on field-work research in Norway, 1967.

OLOF HASSLÖF

fødtes 8. juli 1901 i Hovenäset, et lille kystsamfund i Bohusläns skærgård. De fleste i bygden ernærede sig ved fiskeri, søfart samt stenbrydning. Ingen landevej førte bort fra bygden, al kommunikation skete til søs. Nogle havde sin egen båd, andre var med i et bådelag. Karakteristisk var den livlige trafik af sejlende handelsmænd. De købte, solgte og fragtede levnedsmidler, salt, møbler, pottemagervarer af alle slags, brosten og byggemateriale fra bygdens granitbrud, tømmer og brænde fra indlandets skove og norske savværker, m. m. Drengene begyndte allerede i 11-12 års alderen at være med til lastning, losning og sejlads.

Hasslöf ville helst være gået til søs som sine kammerater og forfædre. Men da han, to år gammel, havde mistet sin far, som døde efter en vinternats strabadser i et sejlslidt fartøj, måtte han love sin mor at opgive denne plan. I stedet for blev han, som han siger, skrivebordssømand. Efter at have fuldendt sit universitetsstudium var han ansat ved Göteborgs Museum fra 1929 til 1946 og blev derefter intendent og afdelingsleder ved Statens sjöhistoriska Museum i Stockholm fra 1946 til 1967. I 1949 forsvarede han sin doktordisputats om de svenske vestkystfiskere.

Barndomsmindeerne fra det maritime skærgårdsmiljø bestemte linjerne for hans liv og forskning. Hans stærke kontakter med lokal-museerne langs Sveriges kyster resulterede i mange års maritim-etnologiske feltundersøgelser, som ikke blot omfattede Sverige, men fortsattes i Norge og Danmark, på Færøerne, Shetlandsøerne, Hebriderne og Orknøerne, i Skotland, England, Tyskland, Holland, Belgien, Frankrig, Italien, Spanien, Portugal og Ægypten. Overalt kom han i kontakt med kystbefolkningen og samlede oplysninger

om stedets fiskeri og søfart, skibs- og bådebyggeri, bebyggelse, strand- og fiskeriet, sociale struktur og organisation, stednavne, traditioner og dialekter. På grundlag af sin indsamlede viden forelæste han over maritim etnologi og sammenlignende folkelivsforskning på Stockholms Högskola (docent 1950–66) og på andre universiteter. 1937–47 var han sekretær for kulturministeriet i Göteborgs og Bohus län, og flere gange tilkaldtes han som sagkyndig i kommissioner, der blev nedsat for bl. a. at gøre rede for de bohuslänske byplans- og bebyggelsesforhold og undersøge svensk fiskeri i Oslo fjord. Hasslöf blev kendt inden og uden for Norden som en af de førende maritim-historiske etnologer, bl. a. takket være sin videnskabelige og samtidig populære skribentvirksomhed (jfr. bibliografien over hans produktion).

Hasslöf var stærkt medvirkende til at udvikle skandinavisk folkelivsforskning i retning af dens nuværende interesseområde. Allerede i 1930'erne og 40'erne, hvor hovedinteressen blandt kulturforskere primært lå inden for evolutionisme og diffusionisme, arbejdede han sammen med enkelte andre etnologer med lokalsamfundsstudier baseret på eget feltmateriale.

Et snævert samarbejde med danske og norske kolleger indledtes for alvor i 1964, da flere års feltarbejde langs Danmarks og Norges kyster igangsattes med Hasslöf som initiativtageren og den naturlige leder. Handels- og Søfartsmuseets daværende direktør, Knud Klem, var klar over betydningen af dette arbejde, som tilførte den hjemlige forskning så meget inciterende nyt, og støttede det fuldt og helt. Også professor Kn. Kolsrud fra Institut for folkelivsgranskning ved Oslo Universitet var positivt indstillet. Efterhånden deltog flere og flere yngre og ældre nordiske kolleger i disse rejser, og en uforpligtende „Nordisk maritim-historisk arbejdsgruppe“, uden love, medlemskab og anden tvang, opstod helt spontant blandt disse med Hasslöf som *primus inter pares*. Et resultat af denne gruppes flid og interesser var samlingsværket „Sømand, fisker, skib og værft“, en introduktion til maritim etnologi, udgivet af Københavns universitet 1970 som en slags lærebog. Bogen vakte så stor opmærksomhed, at den på initiativ af direktøren for National Maritime Museum i Greenwich,

Basil Greenhill, blev udsendt i engelsk oversættelse „Ships and Shipyards, Sailors and Fishermen“ 1972, også af Københavns universitet. I dens indledningsafsnit har Hasslöf formuleret mange års tanker og forskningsresultater.

Et dansk ønske om på universitetsbasis at drage nytte af Hasslöfs viden og originale tænkning blev foreløbig imødekommet, da han i 1967 ved Københavns universitet holdt en række forelæsninger og øvelser over maritim-historiske kilder og forskningsmetoder. Han har altid interesseret sig for det vigtige problem at oplære kommende museumsfolk og videnskabsmænd, der kan fortsætte det påbegyndte og i høj grad forsømte maritime studium. En stor glæde for ham og hans venner blev det derfor, da han, efter at han var afgået fra sin stilling ved Sjöhistoriska Museet, fra 1968 til 1971 blev ansat ved Institut for europæisk folkelivsforskning i Brede, først som lektor, senere som vik. professor og institutbestyrer. Takket være professor Axel Steensbergs forståelse og ved anbefaling fra museumsdirektør Knud Klem blev Københavns universitet således det første sted i verden, hvor der oprettedes en lærestol i emnet maritim etnologi. Selv om det kun var en begrænset tid, han fik lov til at virke, havde han dog den tilfredsstillende at samle en skare unge elever om sig og sætte dem i gang.

Hasslöf, der er gift med forfatterinden Dagmar Edqvist, bor nu i Malmö, efter at han for alvor er blevet pensionist. Alderen synes på ingen måde at tynde ham, og typisk nok har han aldrig før haft så travlt med store opgaver som nu, da han endelig har fået tid til at skrive de bøger, han ikke fik nået i sin praktiske gerning.

H. H.

BIBLIOGRAFI

1. Ostronfisket i Askum (Skr. utg. av Instit. för Ortnamns- och dialektforskning vid Göteborgs högskola).
2. Frågeliste rörande Västsvenskt havsfiske (Göteborgs musei frågelistor 1930).
3. Kulturgränser i Bohuslän (Göteborgs och Bohuslans fornminnesfören.: tidskr. 1930).

4. Bohuslänska fiskelägen (Vikarvets Årsbok 1931).
5. Hantverk (Göteborgs museum. Vägledning 1931).
6. Sillfisket i Bohuslän under 1500-talet (Vikarvets årsbok 1932).
7. Norskt fiske och bohuslänskt (Gbgs. musei årstryck 1932).
8. Fiskarekulturen vid Nordsjön (Bohuslänska studier tillägnade landshövding Oscar von Sydow 1933).
9. Bohuslän (Turistvägledning). 1936.
10. Klassifikationssystem för historiska avdelningen (Gbgs. museum 1937).
11. Ett båtfynd från Kärिंगön (Gbgs och Bohusläns fornminnesfören:s tidskrift 1937).
12. Om Bohusläns bebyggelse (Geografdagarna i Göteborg 1937).
13. Swedish West Coast Boats (Anglo-Swedish Review Sept. 1938).
14. Om nordisk rätt till fiske i saltsjön (Gbgs och Bohusläns fornminnesfören:s tidskr 1938).
15. Båtar och båtbyggeri.
16. Fiskarebebyggelsen (15 och 16 i Gbgs och Bohusläns kalender 1939).
17. Fiskebåtarnas byggnad (Nordens båtar. D. 1. Sthm 1939).
18. Bankskutor och sjöbåtar i Bohuslän (Gbg 1939. Även i Gbg mus årstr).
19. Smögen, ett bohuslänskt fiskeläge (Gbgs och Bohusläns fornminnesfören:s tidskr 1941).
20. Bebyggelsens anpassning efter närings- och samhällslivet. C. F. Ahlberg m. f. Bygg bättre samhällen (Sthm. 1943).
21. Båtar i Bohuslän.
22. Arbete och organisation i en fiskarebygd (21 och 22 i Bohuslän, landskapet vid Västerhavet (Sthm 1943. 2:dra uppl. 1950)).
23. Lantbebyggelsen i Bohuslän (Svenska gods og gårdar, Uppsala 1943).
24. Bebyggelsesreglering och kulturtradition (Rig. 1944).
25. Fiskeredskap och arbetslag (Folkliv 1944).
26. Bankskutor, engelska kuttrar och moderna fiskebåtar (Föreningen Sveriges sjöfartsmuseum i Stockholm, årsbok 1944).
27. Fisket i älvar och hav (Halland, kustlandet, gränslandet, framtidlandet. Halmstad 1945).
28. Från backor och bankskutor till trålar och motorbåtar (Bolinders fiskarekalender 1946).
29. Kulturhistoriska båtundersökningar (Sjöhistorisk årsbok 1945).
30. Fisket i forskning och museer.
31. Hembygdsrörelsen i Bohuslän (30 och 31 i Svensk bygd i forskning, samling och vård. Sthm. 1947).
32. Fiskhandel och fiske (Svenska stadsmonografier. Göteborg. Red. Paul Harnesk. Halmstad 1948).
33. Svenska västkustfiskarna (Doktorisdisputats, Sthm 1949).
34. Båtar med täljda bord (Västerbotten. Årsbok 1953).
35. Båtar och båtbyggeri vid Kalmar sund (Tidskr. Stranda 1953-54).
36. Båtar och båtbyggnad (Boken om havet. D. IV. Sthm 1955).

37. Västnordiskt kustfiske under medeltiden (Nordisk kultur D. XI. Oslo 1955).
38. Ett 100-tal artiklar i Svenskt fiskelexikon (Sthm. 1955).
39. Mellan hav och land (Bohuslän. En jubileumsskrift. Uppsala 1957).
40. Båtbyggeri (Kulturhist. lexikon för nord. medeltid. D. 2. Kbhvn 1957).
41. Carvel construction technique. Nature and origin (Folkliv 1958).
42. Skeppsbyggnadskonst under 4000 år (Tidskr. Malm 3/1958).
43. Arkeologiska båtfynd och levande tradition (Västerbotten, Årb. 1958).
44. Fischerei (Festskr. till Sigfrid Svensson, Uppsala 1961).
45. En släkt och dess skepp. Maritimhistoriska studier . . . 1535-1961. (Sthm 1961).
46. Teknik och organisation bland svenska fiskare (Vikarvets årsb. 1961).
47. Skeppsfynd, arkivuppgifter och levande tradition (Ale, historisk tidskr. för Skåneland. 3/1962).
48. Fisket och fiskerätten (Fiskefrämjandets årsbok 1963).
49. Fiskelägen (Svenska turistföreningens årsskrift 1964).
50. Sources of maritime history and methods of research (Mariners Mirror 2/1966).
51. Sjöfart och privilegier (Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg, Årbog 1966).
52. Wrecks, archives and living tradition (Mariners Mirror 3/1963).
53. Shipping and privileges in Scandinavia (Mariners Mirror 3/1967).
54. Odysseus byggde inte på kravell (Longitude 1966. Sthm 1966).
55. Agrare und maritime Siedlung (Kolloquium balticum ethnographicum, Berlin 1968).
56. Nordisk maritimhistorisk arbetsgrupp (Nord-Nytt 2/1967).
57. Huvudlinjer i båtbyggeriets teknologi. Maritimt näringsliv i sociologisk belysning (Norveg. Tidskr. for folkelivsgranskning. Oslo 1969).
58. Sedvana och centraldirigering (Nord-Nytt 1969/1).
59. Maritim etnologi och dess grannvetenskaper.
60. Begreppet levande tradition.
61. Huvudlinjer i skeppsbyggnadskonstens teknologi.
62. Maritimt näringsliv i socialhistorisk belysning. (59-62 i boken Sømmand, fisker, skib og værft. Kbhvn 1970; engelsk uppl. 1972).
63. Djuphavsseglare (Nord-Nytt 1970/2).
64. Båtlitteratur. En forskningshistorisk översikt (Nord-Nytt 1971/4).
65. Management and Structure of Swedish Shipping in the late 19th and early 20th centuries (National Maritime Museum, Maritime Monographs and Reports No. 3. 1972).
66. Maritim etnologi - Vad är det? (Sveriges Ångfartygs Assuransförenings tidskrift 1972).
67. Skånsk Handelsjöfart (Sydsvenska Dagbladets Årsbok 1972).
68. Ett 50-tal artiklar och bokrecensioner i dagpress.

OLOF HASLÖF

Summary

This edition of the Danish Maritime Museum's yearbook is dedicated to Professor Olof Hasslöf, Ph. D., in belated celebration of his 70 years birthday (June 8th, 1971) by his colleagues, pupils and friends in Scandinavia.

Hasslöf was born in 1901 in a small village in Bohuslän on the west coast of Sweden. His maritime background decided his life. From 1929-46 he worked in Gothenburg Museum. From there he went to the Museum of Maritime History in Stockholm, where he was curator and head of department until he resigned in 1967. Between 1950-60 he was in addition lecturer at Stockholm University. He wrote his doctoral thesis in 1949 on the fishermen of the west coast of Sweden.

He is an authority on maritime ethnology and has carried out field studies over a period of many years not only in Scandinavia and the islands of the North Atlantic but also in Great Britain, along the coasts of Western Europe and the Mediterranean. In all these places he has been in personal contact with the local coastal population and recorded material on fishing and navigation, ship and boat-building, dwellings, the structure and organisation of the community, traditions and maritime law, etc.

Hasslöf has published the material he has collected in books and articles in both Swedish and foreign periodicals, as well as countless lectures on the subject. He is one of the most knowledgeable authorities on maritime history today. Colleagues all over the world recognise him as an original thinker and man of ideas within his field. The high reputation of Scandinavian maritime studies in the world today is very largely thanks to him.

Hasslöf came into close contact with Danish and Norwegian colleagues when in 1964 he cooperated with them in a series of field studies in Denmark and Southern Norway which was to go on for several years. The participants formed a somewhat untraditional "Scandinavian Maritime History Working Group" which produced a sort of textbook of maritime ethnology, published by Copenhagen University in 1970. An English edition came out in 1972 under the title "Ships and Shipyards, Sailors and Fishermen".

In 1967 Hasslöf held a series of lectures and demonstrations on maritime history, its sources and methods of research at Copenhagen University, and from 1967-71 he was lecturer in Maritime Ethnology at the University Institute of European Ethnography. Later he became deputy professor and head of the Institute until he reached the age of retirement.

At present Hasslöf is living in Malmö, engaged as busily as ever in writing maritime books.